

Marie Plevová

Nález ve věži kostela sv. Jana Křtitele v Mikulově v roce 2017

Uvedením piaristů do Mikulova roku 1631 se Františku kardinálovi z Dietrichsteina¹ zdařil počin mimořádně šťastný. Řád, jehož posláním byla podle vůle jeho zakladatele sv. Josefa Kalasanského výuka a výchova mládeže všech společenských vrstev,² vytvořil dílo, jež pro příští staletí z Mikulova učinilo uznávanou základnu vzdělanosti.³ Jako nejstarší piaristické učiliště v našich zemích i v celé střední Evropě vůbec se zdejší kolej stala vzorem pro později zakládané řádové ústavy.⁴ Vznikající síť piaristických institutů vytvořila na úrovni gymnázií alternativu ke školství jezuitskému. Až do roku 1849 byl Mikulov sídlem provinciála pro Čechy, Moravu a Slezsko. Na zdejší koleji působila řada skutečně špičkových odborníků, takže v letech 1807–1848 mikulovští piaristé dokonce kromě školy základní a střední vedli i filozofický ústav. Vedle této linie řádových škol se programově věnovali i vzdělávání hudebnímu. Krátce po svém příchodu do města převzali do své péče oba Dietrichsteinem založené pěvecké semináře – loretánský a václavský.⁵ Řád bez větších otřesů přežil josefínské církevní reformy, od poloviny 19. století se však již potýkal s trvalým úbytkem řádového dorostu.⁶ A rovněž nedostačující počet vlastních pedagogů spolu se změněnými podmínkami danými novým školským zákonem jej roku 1873 přivedly k předání gymnázia do rukou státu. Jednotliví řeholní klerikové působili na škole dál, ve 20. století však už jen jako externí učitelé.⁷ Činnost řádu násilně

¹ Dobové souvislosti vykresluje řada prací věnovaných osobnosti samotného kardinála Dietrichsteina a jeho působení v Mikulově, zejména: BALCÁREK, Pavel: Kardinál František z Ditrichštejna (1570–1636), Kroměříž 1990; TÝŽ: Kardinál František Ditrichštejn 1570–1636. Gubernátor Moravy, České Budějovice 2007; KORDIOVSKÝ, Emil: Mikulov a mikulovské panství v době kardinála z Ditrichštejna, in: Kardinál František z Ditrichštejna a jeho doba. XXIX. mikulovské sympozium, 11.–12. října 2006 (ed. Emil Kordiovský – Miroslav Svoboda), Mikulov – Brno 2006, s. 71–83; SVOBODA, Miroslav: Mikulov v době Františka z Ditrichštejna, in: Kardinál František z Ditrichštejna a jeho doba, c. d., s. 85–98; ZEMEK, Metoděj – DUŠKOVÁ, Sáša: 800 let Mikulova. 1173–1973, Mikulov 1973.

² K dějinám mikulovské piaristické koleje: FOLTÝN, Dušan: Encyklopedie moravských a slezských klášterů, Praha 2005, s. 430–434. Působení piaristického řádu v našich zemích se systematicky věnují práce Václava Bartůška, v autorském kolektivu: BARTŮŠEK, Václav – BOMBERA, Jan – FILIP, Aleš: Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631–1950, Prievidza 1992; samostatně pak: BARTŮŠEK, Václav: Přehled organizace piaristického řádu v českých zemích do josefínských reforem, in: Vývoj církevní správy na Moravě. XXVII. mikulovské sympozium, 9.–10. října 2002 (ed. Emil Kordiovský), Mikulov – Brno 2003, s. 271–276; TÝŽ: Šíření piaristických kolejí a škol v Čechách, na Moravě a ve Slezsku v 17. a 18. století, *Pageinae historiae*, roč. 10 (2003), s. 32–68; TÝŽ: První piaristé v Mikulově a kardinál Ditrichštejn (1631 až 1636), in: Kardinál František z Ditrichštejna a jeho doba, c. d., s. 119–134; TÝŽ: Střední školství církevních řádů na jihovýchodní Moravě v letech 1620–1778. Mikulovské piaristické gymnázium, Malovaný kraj. Národopisný a vlastivědný časopis Slovácka, roč. 47 (2011), č. 2, s. 6–7; TÝŽ: Mikulovská piaristická kolej jako sídlo provincie do školských reforem Marie Terezie, in: Jižní Morava, roč. 49 (2013), sv. 52, s. 100–130; TÝŽ: Výuka mikulovských piaristů 1631–1718, in: Jižní Morava, roč. 52 (2016), sv. 55, s. 105–146.

³ Srv. SKUTIL, Jan: Odkaz mikulovského gymnázia na poli českého dějepiscetví doby obrozenecké, in: Pokrokové proudy ve výchově a vzdělávání na jižní Moravě v uplynulých 350 letech. XI. mikulovské sympozium, 16.–17. října 1981 (ed. Emil Kordiovský), Praha 1982, s. 209–214; SVÁTEK, Josef: Mikulovští profesoři 19. století a jejich vědecká činnost, in: Pokrokové proudy ve výchově a vzdělávání na jižní Moravě v uplynulých 350 letech, c. d., s. 225–229.

⁴ K dobovému kontextu srv. KOLEJKA, Josef: Státní a piaristická gymnázia na Moravě a ve Slezsku 1774–1848, *Časopis Matice Moravské*, roč. 115 (1996), č. 2, s. 263–274.

⁵ BRÁZDOVÁ, Lucie: Hudební dění za episkopátu kardinála Dietrichsteina v Mikulově, in: Kardinál František z Ditrichštejna a jeho doba, c. d., s. 149–157.

⁶ Srv. JIREČEK, Miroslav: K situaci piaristických kolejí na jižní Moravě v 19. století [online], Brno 2009 (diplomová práce) [cit. 14. prosince 2017]. Dostupné na https://is.muni.cz/th/135695/pedf_m/DIPLOMKA.cz.

⁷ TÝŽ: Příspěvek k historii piaristického řádu v Mikulově ve 20. století, *Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Řada společenských věd*, roč. 24 (2010), č. 1, s. 131–138.

Úvodní strana pamětního
zápisu z roku 1670

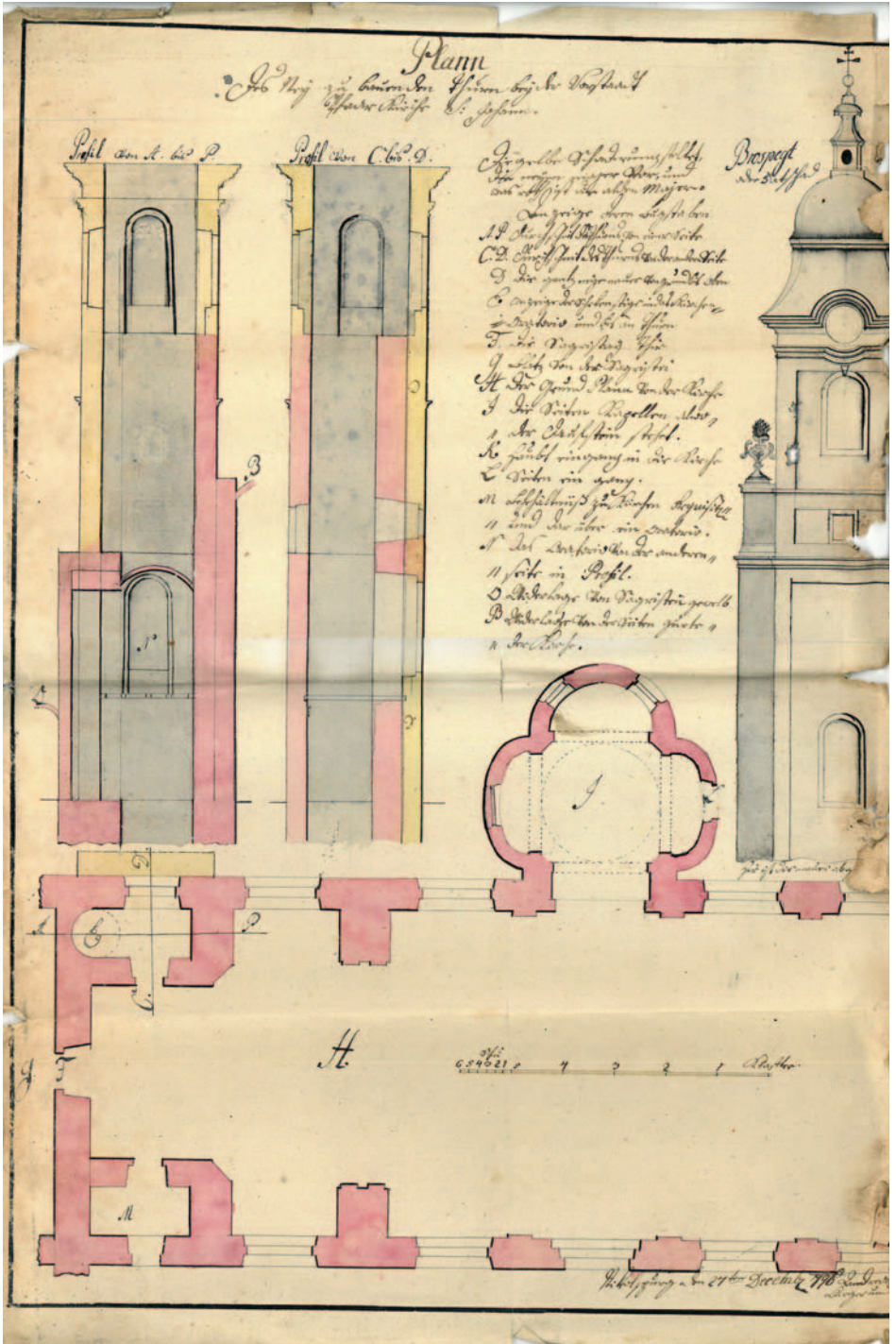
Quod Deus Optimus Maximus
Trinus et Unus
faciat felix et longeuum
Anno a Natiuitate Iesu Christi Millesimo
Sexcentesimo et Septuagesimo, Die Vicesima
et quarta Julij
In Vigilia S. Iacobi Apostoli
Postquam Ecclesia vetus ob angustias et sumorem diruta
est, et praesens haec est nouiter superadificata, etiam
turris haec est penes constructa et consumata, ad
Honorem magni et Sancti Ioannis Baptista, pro
ut vetus dedicata fuerat. et hoc factum est ex
contributis fidelium elemosynis, praecipue Excelle
ntissimi Principis Ferdinandi a Dietrichstein
Domini in Klopurg, Dolna, Leipzig, Helfen
stein, Kauniz et Drabotus Tertio iam Fur,

ukončil komunistický režim v roce 1950. Jeho dědictví v podobě dnes fungujících škol je však ve městě přítomno dosud.

Svědkiem vrcholného rozkvětu působení řádu i následného útlumu jeho činnosti zůstává kostel sv. Jana Křtitele. Gotický kostelík téhož zasvěcení stával na jeho místě již od roku 1360. Spolu s přiléhající budovou městského špitálu jej kardinál Dietrichstein přidělil piaristům hned při jejich příchodu do města. Špitální objekt jim v začátcích poskytl platné služby, trvale se však pro školské účely nehodil. Proto řád velmi brzy přistoupil k velkoryse koncipované výstavbě koleje a v roce 1666 i k vybudování nového a prostornějšího kostela. Stavba byla dokončena za šest let a roku 1679 byl chrám slavnostně vysvěcen. Již koncem 17. století doznal četných úprav, jimiž původně jednoduchá renesanční stavba nabyla barokní rysy.⁸ Interiér kostela byl přebudován v barokním stylu ve čtyřicátých až šedesátých letech 18. století. Z tohoto období pochází jeho bohatá malířská a sochařská výzdoba včetně velkolepých Maulbertschových nástropních fresek.⁹ Tím v podstatě získal

⁸ NEKUDA, Vladimír (ed.): Břeclavsko. Vlastivěda moravská, Brno - Břeclav 1969, s. 478-497.

⁹ Výzdobě kostela se podrobně věnuje: SAMEK, Bohumil: Umělecké památky Moravy a Slezska. Svazek II: J-N, Praha 1999, s. 494-496; k autorství uměleckých děl: ČERVENÁ, Jarmila: Piaristé a kostel sv. Jana Křtitele v Mikulově, RegioM. Sborník Regionálního muzea v Mikulově, roč. 2008, s. 85-102.

Plán věže - Ondřej Rieder 1796 (Diecézní archiv Biskupství brněnského, fond Farní úřad při kostele sv. Jana Mikulov)

svou dnešní podobu. Pozdější stavební zákroky směřovaly mimo jiné opakovaně k odstranění závažných poruch na kostelní věži.

Věže se dotkla i generální oprava střechy, která byla prováděna v létě roku 2017 v rámci postupné celkové obnovy kostela sv. Jana Křtitele. Po otevření makovice přitom byla nalezena paměťová schránka,¹⁰ jejíž obsah může být potvrzením i zpřesněním našich dosavadních informací k dějinám řádu a kostela. Kovový zaletovaný tubus¹¹ v sobě skrýval pamětní zápis a drobné artefakty z celkem šesti časových vrstev.

Pamětní zápis z roku 1670

Nejstarší zápis byl pořízen 24. července 1670 při příležitosti dokončení věže nově vystavěného kostela sv. Jana Křtitele.¹² Umístění schránky do makovice věže bylo jakýmsi symbolickým uzavřením jedné velké etapy stavby, a tak bylo pojato jako menší slavnost. Vlastní akt vložení pamětního zápisu do pouzdra byl svěřen proboštovi mikulovské kapituly Matouši Hertranftovi. Autorem záznamu byl vicerektor a prefekt piaristické koleje v Mikulově P. Alexius a s. Onufrii. Považoval za vhodné připomenout okolnosti, jež vedly k rozhodnutí zbourat původní kostel sv. Jana Křtitele a nahradit jej novou stavbou – starý kostel byl provlhlý a velikostí potřebám řádu naprosto neodpovídal. Prefekt využil této příležitosti také k vyzdvížení štědrosti dárců, z jejichž příspěvků byl nový chrám zbudován, zejména podpory knížete Ferdinanda z Dietrichsteina. V souladu s dobovými zvyklostmi uvádí ve svém záznamu i jména představitelů městské správy v Mikulově a osobností, jež v té době stály ve vedení piaristického řádu a zdejší koleje. Vypočítává celkem šestnáct členů mikulovské komunity. Rok 1670 hodnotí jako rok dobrý, s dostatkem vláhy, na úrodu bohatý. Z událostí sousedních zemí habsburské monarchie připomíná potlačení hrozící rebelie v Uhrách¹³ a vyhnání Židů z Vídně. Uzavírá práním Božího požehnání pro kostel i piaristickou kolej.

Pamětní zápis z roku 1800

Věž nového kostela sloužila plných 130 let, ovšem tak dlouhá doba bez zásadnější opravy se na jejím stavu nemohla nepodepsat. V roce 1800 už byla zchátralá natolik, že se současníci obávali, že přijde-li silnější vítr, věž se zřítí a dojde k neštěstí. Důkladná rekonstrukce se tedy už dál odkládat nemohla. K 18. červenci byla věž snesena a vzápětí začaly práce na její obnově. Přesně za měsíc bylo dílo hotovo a zakončeno umístěním kříže na vrcholek věže. Zvonová stolice byla konstruována tak, aby na ni mohl být umístěn i velký zvon o váze 23 centů. Jednalo se o zvon z kostela sv. Anny zničeného požárem v roce 1784, který byl z popela a trosk chrámu vyzvednut.¹⁴ Do knoflíku věže putoval kromě staršího pamětního záznamu i zápis nový.¹⁵ O celé stavební akci informuje snad až příliš stručně, velmi zešířena se ovšem rozepisuje o současné církevní a politické reprezentaci. Připomíná obsazení Říma Napoleonem roku 1799, útěk papeže Pia VI. z Věčného města, jeho smrt ve vyhnanství

¹⁰ V literatuře již byla publikována řada konkrétních obdobných nálezů, pokus o ucelenější shrnutí problematiky paměťových schránek za Olomoucko přinesl příspěvek Václava Buriana. Srv. BURIAN, Václav: Pamětní depoty a jejich význam pro památkovou péči, in: Památkový ústav v Olomouci 1994. Výroční zpráva (ed. Karel Biňovec), Olomouc 1995, s. 61–78.

¹¹ Válec měl výšku 320 mm a průměr 80 mm.

¹² Je psán latinsky na dvojlistu papíru 208 × 310 mm, řádky jsou předlinkovány.

¹³ Jednalo se o Wesselényiho spiknutí.

¹⁴ Stalo se tak na žádost farníků, kteří si již po léta stěžovali na slabý hlas dosavadního malého zvonu, který do vzdálenějších ulic nebylo slyšet. Srv. Obnova věže 1800, Diecézní archiv Biskupství brněnského, fond Farní úřad při kostele sv. Jana Mikulov, kart. 2.

¹⁵ Je psán latinsky na pěti listech papíru 338 × 478 mm. Jeho autorem je pravděpodobně tehdejší děkan kapituly a farář u sv. Jana Křtitele Karel Weis (farářem byl od 21. 9. 1796 do své smrti 7. 11. 1805).

Plán věže z roku 1799 s uvedeným rozpočtem stavby (Diecézní archiv Biskupství brněnského, fond Farní úřad při kostele sv. Jana Mikulov)

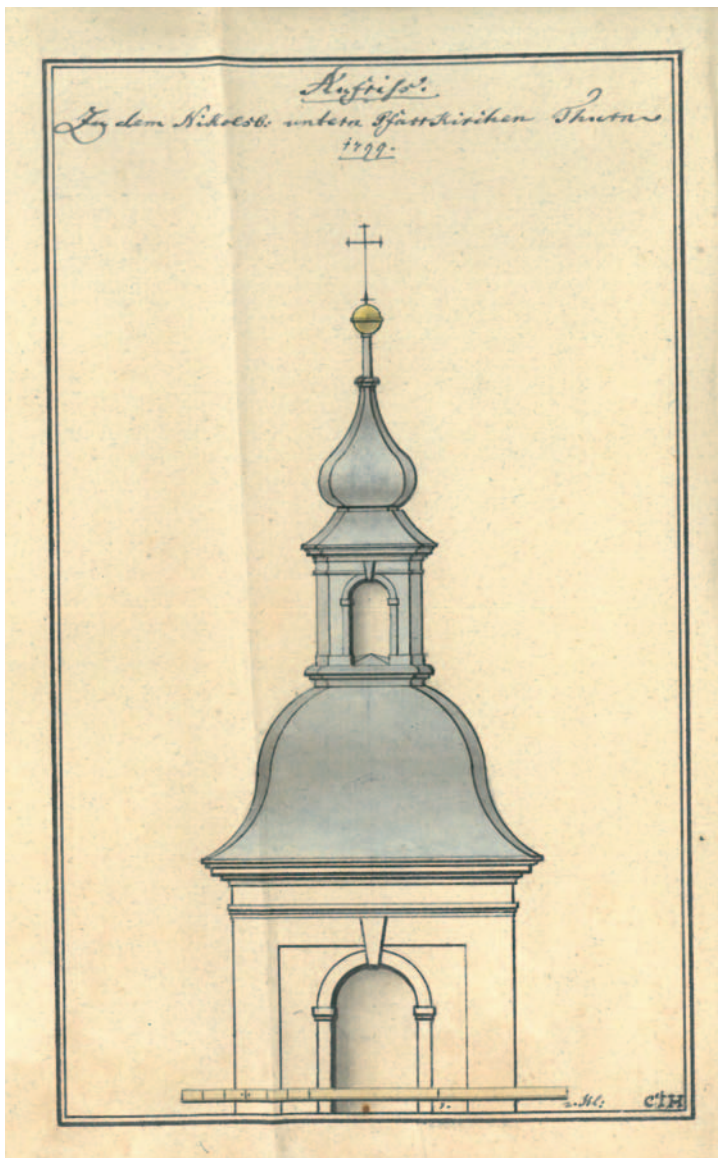
ve Valence a následně volbu jeho nástupce Pia VII. počátkem následujícího roku. A pak už záznam vyjmenovává všechny, kdo něco znamenali – zmiňuje císaře Františka II., knížete Jana Karla z Dietrichsteina a jeho čtyři syny, probošta mikulovské kapituly, faráře nově zřízené farnosti u sv. Jana Křtitele, uvádí všech 27 mikulovských piaristů, městskou radu i kostelníky. Soudobou situaci v zemi a ve světě hodnotí pisatel jako velmi zlou – už řadu let Evropa trpí válkami s Napoleonovou Francií, vraždění a loupení, jaké se děje, dostoupilo do takové míry, jak to nikdo nepamatuje. Rok je sice s výjimkou vinné révy dosti úrodný, přesto panuje velká drahota a ceny všeho zboží vystoupily do nebývalých hodnot. Kovové peníze už skoro není nikde vidět, všude je nahradily bankocetle. A po tomto neveselém politicko-ekonomickém komentáři přechází autor plynule k problému, který ho osobně zřejmě hodně trápí: *Ani věda na tom není lépe. V gramatických třídách se stejně jako z velké části ve třídách humanitních učí filozofie i morální a pastorální teologie německy, od latiny se už skoro upustilo. Kéž dá Bůh nám i naším nástupcům lepší časy!* Samotný závěr pamětního zápisu patří jmenům řemeslníků, kteří měli na stavbě věže největší zásluhy.

K dokreslení doby byla k vlastnímu pamětnímu spisu přiložena i ukázka denního tisku – čtyři listy vydání *Staats- und Gelehrte Zeitung des hamburgischen unparteiischen Correspondenten* z 27. června 1800 a příloha z předchozího vydání.

Pamětní zápis z roku 1853

Bohužel dílo z roku 1800 mělo své vady, které se začaly projevovat již poměrně brzy. Už v roce 1853 správci kostela poukazovali na vážná poškození způsobená deštěm

Kresba vrcholu věže
z plánu z roku 1799
(Diecézní archiv
Biskupství brněnského,
fond Farní úřad při
kostele sv. Jana
Mikulov)

a kritizovali své předchůdce, že v tomto ohledu věž zajistili nedostatečně. Na její havarijní stav upozorňoval zvláště farář Ignác Ruhmer,¹⁶ jenž prosazoval myšlenku, že nejlepší by bylo zchátralý objekt úplně zbořit a vystavět věž znova. Finanční prostředky, které měl kostel k dispozici, činily pouhých 1237 zlatých konvenční měny, což na pokrytí nezbytných nákladů zdaleka nemohlo stačit. Faráři se ovšem podařilo získat pro svůj záměr patrona kostela knížete Františka Josefa von Dietrichstein-Proskau-Leslie a ten farnosti poskytl půjčku. Souhlas se stavbou vyslovila i brněnská biskupská konzistoř, takže se řemeslníci mohli pustit do práce. Dne 17. září byly stavební práce hotovy, na vrcholek byl

¹⁶ Psal se také jako Röhmer, farářem u sv. Jana Křtitele byl v letech 1850–1872.

Úvodní strana soupisu
členů piaristické koleje
z roku 1853

Familia Collegii Nicolburgensis
anno schol. 1853.

Admorum Reverendus ac Illustrius
P. Cajetanus Wrana,
C. R. Ecclesie Regiminis Consiliarius, Suppositus
Provincialis, Director C. R. Academiæ Theres. emeritus,
Notarius Archi-Episc. Prag. Jurat. pub. etc.
natus Litomislav in Boh. 1788, die 9. Decembris.

R. P. Robertus Lopata Boh. Stanens. nat. 1795.
Rector, Assist. Prov., pror. Director Gymn. super.
Director schol. norm. Not. Episcop. Litomieric. p. j. Civis
Neobolslav. ad honores.

R. P. Leopoldus Bruckner Austr. Ottenhal.
nat. 1784. C. R. Consiliarius, Assist. Prov.
Vice-Director Academiæ Theres. emeritus, ac probatus Prof. Phil.

P a t r e s:
Achatius Fless, Austr. Hatzeledorf. nat. 1792. Vice-Rector,
Prof. in Gymn. superiori.

Zephyrinus Zeman Boh. Kostoh. nat. 1778. Prof. emeritus.

přípevněn věžní knoflík a 19. září začali klempíři pokrývat věž bílým plechem. Průběh stavby byl zachycen v novém pamětním zápisu, který byl spolu s předchozími vložen do věžní makovice.¹⁷ Autorem záznamu je zřejmě přímo farář Ruhmer, i když o sobě v textu hovoří zásadně ve třetí osobě. Celou stavbu hodnotí velice kladně, netají se však zklamáním z toho, že farníci se kromě pomocných prací a povozů, spadajících pod přifařené

¹⁷ Zápis je psán německy na dvojlistu papíru o rozměrech 251 × 401 mm a je datován k 15. září 1853. Tato datace obsahu záznamu neodpovídá, v textu se totiž popisují události až do 19. září 1853 a hovoří se o nich už v minulém čase. Pokud byl tedy zápis rozepsán skutečně 15. září, k jeho dokončení muselo dojít později.

obce, do akce zapojili jen nepatrně. S trpkostí přitom poznamenává, že důvodem přitom není hmotná nouze – mnozí z nich jsou zajištěni natolik dobře, že svému kostelu nějakou finanční částkou skutečně přispět mohli. Mezi duchovním správcem a farností patrně došlo i k určitému komunikačnímu zádrhelu – v samotných začátcích, kdy farář výstavbu věže teprve připravoval, se mezi sebou někteří měšťané domlouvali, že by stálo za to umístit na novou věž také hodiny. Nikdo si ovšem netroufl přijít s touto myšlenkou přímo k faráři, takže se k němu nápad dostal, až když už bylo pozdě.

Velkou pozornost věnuje pamětní zápis z roku 1853 výčtu duchovních korporací i světských úřadů působících ve městě a u většiny z nich připojuje jmenovitý seznam jejich členů.¹⁸ Piaristé dodali svůj vlastní soupis.¹⁹ Ve školním roce 1853–1854 tvořilo koleji 21 kněží a jeden laický bratr; u každého z nich se uvádí datum a místo narození i řádová funkce. Nejstarší z nich měl 69 let, nejmladšímu bylo 30.

Pamětní zápis z roku 1894

Nákladná obnova v roce 1853 byla pro správce kostela zřejmě poučením, že než stavět věž pořádku znovu, vyplatí se raději dbát na to, aby do ní nezatékalo, a opravy zbytečně neodkládat až na dobu, kdy se začne sama bortit. Klempířské práce byly na střeše kostelní věže provedeny v červnu roku 1894, plech byl nově natřen, pozlacení se dočkala i makovice a částečně také vrcholkový kříž. Do knoflíku byl přitom vložen i nový pamětní zápis.²⁰ Více než jako zpráva o průběhu dokončené údržby ji farář Leopold Svoboda pojal jako příležitost k podání osobního svědectví o své době. Jestliže byl jeho předchůdce Ruhmer rozčarován z malého zájmu věřících o stav kostela, Svoboda si v tomto směru už o svých farnících žádné iluze nedělal. Opravu zaplatil z kostelních peněz, aniž by se vůbec pokoušel vyzývat lidi k nějaké finanční podpoře, a jen skepticky poznamenal, že by beztoho nepřispěli ničím. Vůči náboženství a katolické církvi jsou naprosto lhostejní, mnohdy vyloženě nepřátelští. Mnozí měšťané se netají svými sympatiemi k protestantismu, rodina obchodníka Kreimla už k němu v roce 1893 přestoupila. Farář proto v následujícím roce pozval do farnosti dominikány, aby zde vedli lidové misie. K posílení katolické víry to však nijak výrazně nepomohlo, zatvrdeli a částečně úplně nevěřící občané je stejně ignorovali. Nejrady by si založili protestantskou modlitebnu, ale jen vědomí toho, kolik by to stálo peněz, je od toho odrazuje. Vadí jim i Jednota Konzum, která byla zřízena a drží se pod vedením kanovníka Šimona Fúska a rektora piaristů Alfreda Paula. Protože družstvo představuje pro místní obchodníky nevídanou konkurenci, mnozí z nich nemohou kněze ani vystát a někteří je dokonce ani nezdraví. Silnou nevoli vyvolala mezi zdejšími liberály i kandidatura kapitulního probošta Karla Landsteinera do říšské rady a zemského sněmu.

Poté co si Svoboda takto postěžoval na nepříznivé poměry, zaznamenává podle vzoru svých předchůdců významnější úřady, školy a korporace ve městě.²¹ Národní školy byly ovšem po velkou část roku 1894 zavřené – v zimě kvůli epidemii záškrtu, v létě kvůli spalničkám. Stejně tomu bylo i v mateřské školce. Teprve v samém závěru listu nachází Svoboda i několik drobných momentů hodných pochvaly – je to jednak velmi užitečné působení místního hasičského sboru, jednak oprava městské kanalizace a položení nového

¹⁸ Představuje tedy Mikulov jako sídlo kolegiální kapituly a koleje zbožných škol, správy knížecích statků i státní správy na úrovni okresu – hejtmanství, soudu se státním zastupitelstvím, berního úřadu, sirotčího úřadu a úřadu pozemkových knih, notariátu i stavebního úřadu – a samozřejmě i správy města. Vypočítává přitom nejen členy městské rady, nýbrž i některé další měšťany požívající obecné vážnosti.

¹⁹ Je psán latinsky na dvojlistu papíru o rozměrech 252 × 394 mm a nese datum 15. září 1853.

²⁰ Je datován k 13. červnu 1894, je psán německy na dvojlistu papíru o rozměrech 209 × 338 mm.

²¹ Ze škol zmiňuje c. k. nižší a vyšší gymnázium, sedmitřídní národní školy chlapeckou a dívčí a podotýká, že v jedné je už i vznik školy měšťanské.

dláždění ve městě. Nakonec vyslovuje naději, že se snad jednou náboženské poměry přece jen obrátí k lepšímu, a svého budoucího nástupce v úřadu prosí o pár otčenášů.

Pamětní zápis z roku 1933

K rozsáhlé rekonstrukci se správa kostela odhodlala v roce 1933. Rozhodnutí to bylo docela srdnaté, uvážíme-li, že kostelní pokladna byla v důsledku válečných půjček a následné devalvace měny v podstatě prázdná. Ani s podporou knížete Alexandra z Dietrichsteina, patrona kostela, se tentokrát počítat nedalo – pozemková reforma a jeho osobní nepříliš šťastné spekulace ho připravily o velkou část majetku, takže jeho výraznější finanční spoluúčast byla už předem prakticky vyloučena. Stav kostela však již byl v té době vážný – tehdejší druhý kooperátor P. Emil Büchler SP, který je autorem pamětního záznamu z této doby,²² tvrdí, že vypadal skoro jako nějaká ruina. K řízení celé stavební obnovy byl ustanoven Výbor na opravu kostela, jehož členy byli administrátor a kooperátor farnosti, oba kostelní hospodáři a zástupce Katolické jednoty. O nezbytnosti opravy se zřejmě podařilo přesvědčit i farníky – hned první veřejná sbírka na tento účel vynesla asi 10 000 Kč, což stačilo na pokrytí zhruba dvou třetin předpokládaných výdajů, takže bylo možné akci spustit.

V srpnu 1933 byla úspěšně dokončena oprava kostelní věže včetně nasazení sejmuté kupole a vrcholového kříže. Pamětní zápis zaznamenává firmy, jež se na obnově podílely, i jména dárců, kteří přispěli většími obnosy. Z událostí poslední doby připomíná rekvizici zvonů za války, pořízení zvonů nových roku 1924, požáry města v letech 1923 a 1925, opravu křesťanské kaple a elektrifikaci kostela, výročí tří set let trvání piaristického gymnázia a postavení pomníku obětem světové války v roce 1932. Vypočítává úřady a veřejné instituce sídlící v Mikulově,²³ u kapituly a piaristické koleje i se jmény jejich představitelů. Vývoj ve světě vidí spíš negativně – všude vládne hospodářská krize a nezaměstnanost, v Rusku a Číně přímo hladomor, na mnoha místech světa propukají revoluce a pronásledování křesťanů. Převratné změny se nevyhnuly ani takovým oblastem, jako je umění a hudba. Závěrem připomíná, že rok 1933 byl papežem vyhlášen za Svatý rok.

Součástí oficiálního pamětního zápisu byl i seznam řemeslníků, kteří se na opravě podíleli,²⁴ klempířský mistr Jan Brunner, který práce na věži vedl, připojil navíc i list vlastní.²⁵ Ovšem zatímco všechny ostatní doklady z jednotlivých etap údržby věže byly uloženy uvnitř tubusu, kde se dochovaly ve velmi dobrém stavu, Brunner svůj pamětní záznam pouze zanesl do jeho mezivrstvy, která už tak dokonalou ochranu neposkytovala. Proto také tento pamětní list jako jediný nese známky poškození vlhkem a má drobné trhliny.

Kromě těchto přímých písemných vzkazů adresovaných budoucím čtenářům obahuje depot z roku 1933 také několik doprovodných památek. Jako ukáзка dobového tisku je přiložen výtisk z týdeníku *Nikolsburger Wochenschrift*, a to přímo s datem 4. srpna,

²² Pamětní záznam je datován k 3. srpnu 1933 a je psán německy na dvou listech papíru 240 × 418 mm.

²³ Kromě kapituly a piaristické koleje s 26 chovanci jmenuje Okresní správu politickou, okresní soud, poštovní úřad, celní úřad, okresní četnickou stanicí, Okresní péči o mládež, poradnu pro matky s dětmi, okresní nemocniční pokladnu, daňový úřad a daňový referát, okresního lékaře, veterináře, městský úřad, špitál sester hehviček, věznicí na Mušlově, která za světové války sloužila jako uprchlický tábor pro polské Židy, a knížecí a městský chudobinec; ze škol pak uvádí osmitřídní státní reálné gymnázium, odbornou školu pro ženskou povolání, chlapeckou a dívčí školu měšťanskou, chlapeckou a dívčí školu národní v dolní části města, smíšenou národní školu v horní části, dále židovskou, vinohradnickou a ovocnářskou školu, mateřskou školu a denní ústulek pro malé děti. Zdůrazňuje, že mateřská škola, škola národní a měšťanská fungují jako ústavy české.

²⁴ Záznam psaný v němčině na papíru 170 × 216 mm uvádí jména zedníků, políra, podavačů, tesařů a klempířského pomocníka.

²⁵ Je datován k 4. srpnu 1933 a psán německy na dvojlistu papíru o rozměrech 210 × 141 mm.

včetně jeho večerní románové a zábavné přílohy. Zmínku v textu o koupi nových zvonů v roce 1924 doplňuje fotografie ze slavnosti jejich žehnání.²⁶

Pamětní zápis z roku 1958

Další opravu kostelní věže inicioval v roce 1958 administrátor kostela sv. Jana Křtitele kanovník Vladimír Boks. Báň s křížem i věž samotná už v té době vykazovaly značná poškození od opakovaných větrných bouří. Obnova probíhala od začátku dubna až do června, střecha věže byla přitom pokryta novými kovovými pláty, báň s křížem dostaly nový nátěr²⁷ a k dosavadním pamětním zápisům byl připojen další.²⁸ Jeho autorem je již zmíněný Vladimír Boks. Jeho záznam se přidržuje struktury dané předchůdci – po výčtu představitelů církve, státu i členů mikulovské kapituly popisuje průběh stavebních prací a výši nákladů a vyjmenovává řemeslníky, kteří práce provedli. Pozoruhodná je přitom pasáž, v níž se pisatel snaží postihnout základní tendence moderní doby. Z ohledu na farníky německé národnosti, kteří se spolu s Čechy svorně na financování rekonstrukce podíleli, zvolil za jazyk svého záznamu neutrální latinu. Tím si ovšem nutně zadělal na problém, jak v mrtvém jazyce nalézt odpovídající výrazy pro pojmy ze své socialistické současnosti jako Hnutí obránců míru, Mírové hnutí katolického duchovenstva, jednotné zemědělské družstvo, státní statek, kombajn apod. V jeho textu se proto setkáváme s obraty jako *experimenta cum bombis atomicis, globi et rakaetae* a podobnými. Nechybí ani přesvědčení, jeho dobu tak přízračně, že tyto *rakaetae* svoji dráhu jednou zamíří *ad stellas*.

Na zvláštním soupisu jsou dále uvedena jména zaměstnanců obou mikulovských farních kostelů – varhaníků, zvoníka a kostelníků.²⁹ Doprovodné ilustrační materiály tvořilo několik svatých obrázků.³⁰ I tentokrát se připomněli vlastním listem také řemeslníci,³¹ podle vzoru svých předchůdců i oni vložili svůj zápis do mezivrstvy schránky, a to spolu s výtiskem okresních novin Pálava z 23. 5. 1958 a starším číslem Katolických novin (z 30. 3. 1958).

Drobné artefakty

Kromě písemných záznamů ze všech šesti etap se v paměťové schránce dochoval i soubor drobných předmětů, které by se daly podle typu rozčlenit do třech skupin: památky na konkrétní historické události, numismatický materiál a relikvie a devocionálie.

Památky na konkrétní historické události věnoval roku 1933 Karel Husník ml., obchodník s vínem. Jsou to:

- vojenský kříž *Gott mit uns* z roku 1916 s mincovým řetízkem ze čtyř ruských mincí (20 kopějek z roku 1915, 15 kopějek z roku 1913, 3 kopějky z roku 1909 a 5 kopějek z roku 1893)
- vojenský kříž ondrejského typu s českým lvem v srdečním štítku
- plaketka Německé jihomoravské výstavy řemesel konané 3.–6. 7. 1926 v Mikulově

²⁶ Fotografii věnoval syn kostelníka pan Karel Husník ml., obchodník s vínem. Rukou psaná poznámka na zadní straně snímku upozorňuje na postavu pána v cylindru starostu Franze Czujana, jehož stavební firma prováděla opravu kostela a který krátce před jejím dokončením v červnu 1933 zemřel.

²⁷ Vladimír Boks uvádí, že byly pozlaceny, klempíři okresního stavebního podniku ale ve svém zápisu upřesňují, že místo zlacení se potahovaly vrstvou bronzu.

²⁸ Zápis je nedatovaný a je psán latinsky na dvou dvojlistech papíru formátu 422 × 154 mm.

²⁹ Zápis, psaný velmi zběžným písmem, je v českém jazyce, na papíru formátu 212 × 297 mm.

³⁰ Panna Maria Loretánská, blahoslavená Anežka Česká a text smírné modlitby k Nejsvětějšímu srdci Pána Ježíše.

³¹ Jejich zápis nese datum 27. 5. 1958 a je psán na listu linkovaného papíru formátu A 4. Kromě výčtu pracovníků přináší i podrobnosti o průběhu opravy – počasí práci velmi přálo, protože vůbec nepršelo, ovšem teploty dosahovaly až 29 °C. Hodinová mzda činila pro dělníky 8,53 Kčs, pro učně 4,27 Kčs.

Numismatický materiál domácí i zahraniční proveniencie daroval roku 1933 ze své sbírky malíř a natěrač Josef Parstorfer, není ovšem vyloučeno, že část poměrně početného souboru historických mincí byla do věže vložena již při některé z dřívějších oprav, aniž by na ni vlastní pamětní zápis upozorňoval. Ukázky peněz platných v roce 1933 pocházejí z příspěvku tehdejšího kostelního hospodáře Karla Husníka st., obchodníka s vínem, a platidla nejnovější byla přiložena v roce 1958.

• Mince:

1765 – 1 poltura – Marie Terezie – Uhry
 1777 – ¼ krejcar – Josef II.
 1780 – ½ krejcaru – Marie Terezie
 1800 – 1 krejcar – František I.
 1812 – 1 krejcar – František I.
 1816 – 1 krejcar – František I.
 1851 – ½ krejcaru – František Josef I.
 1851 – 1 krejcar – František Josef I.
 1876 – 5 feniků – Německo
 1878 – 1 krejcar – František Josef I.
 1879 – 1 zlatník – František Josef I.
 1885 – 1 krejcar – František Josef I.
 1893 – 10 fillerů – František Josef I.
 1893 – 20 haléřů – František Josef I.
 1894 – 20 haléřů – František Josef I.
 1895 – 1 koruna – František Josef I.
 1906 – 2 fillery – František Josef I.
 1907 – 2 haléře – František Josef I.
 1908 – 1 koruna pamětní (60 let panování Františka Josefa I.)
 1911 – 1 haléř – František Josef I.
 1914 – 1 koruna – František Josef I.
 1916 – 10 haléřů – František Josef I.
 1916 – 20 haléřů – František Josef I.
 1917 – 2 fillery – Uhry
 1918 – 2 haléře – Karel I.
 1922 – 50 haléřů
 1923 – 1 Kč
 1925 – 25 grošů – Rakousko
 1925 – 5 feniků – Německo
 1926 – 10 centimů – Francie
 1927 – 10 fillerů – Maďarsko
 1928 – 1 groš – Rakousko
 1928 – 10 haléřů – Československo
 1929 – 5 haléřů – Československo
 1929 – 5 Kč
 1931 – 5 haléřů – Československo
 1956 – 5 haléřů – Československo
 1956 – 10 haléřů – Československo
 1957 – 1 Kčs – Československo

• Bankovky a státočky:

1912 – 2 koruny rakousko-uherské – 3 ks
 1912 – 100 korun rakouských
 1913 – 20 korun
 1915 – 10 korun

1916 – 1 koruna
 1919 – 100 korun – státoška
 1922 – 10 korun – Rakousko
 1953 – 1 koruna – státoška
 1953 – 3 koruny – státoška

Vojenský kříž s řetízem z mincí (foto Marie Plevová)

Relikvie a devocionálie nejsou v pamětních záznamech vůbec zmiňovány, takže není jasné, kdy vlastně byly do depotu přidány. Uloženy byly v kulaté krabičce o průměru 30 mm, zdobené barevnými proužky a opatřené víčkem. Jejich částečné mariánské zaměření odpovídá profilaci spirituality řádu piaristů. Soubor tvoří:

- soška Madony, 20 × 5 mm, nažloutlé barvy
- medailka Neposkrvněného početí Panny Marie, oválná 17 × 12 mm, plechová, stříbrné barvy³²
- křížek plechový, 18 × 10 mm, zlaté barvy, patriarší, s ouškem, nápis na aversu – ve svislém trámu: HDIA-SAB, v dolním příčném břevně: E Z, nápis na reversu – ve svislém trámu: ZG BERG, v dolním příčném břevně: H F
- ostatky světců – úlomky kostí velikosti 10–25 mm, s nápisky: S. Blandus, S. Bonosa

Památky na rekonstrukci věže roku 2017

Při poslední rekonstrukci střechy kostelní věže v roce 2017 byl celý obsah paměťové schránky pečlivě zdokumentován, opatřen novým kovovým pouzdem a vrácen na původní místo do věžní makovice. Aby nedošlo k přetržení cenné tradice, připojila farnost pamětní zápis z nejnovější etapy údržby věže.³³ Již na starších záznamech se ukázalo, jak zbytečné je neustále připomínat všeobecně známá fakta typu, kdo stál v příslušné době v čele státu, protože to lze bez problémů vyčíst z běžných učebnic historie. Zápis

³² Medailky Immaculaty byly raženy od roku 1832, takže „náš“ exemplář mohl být do pamětní schránky vložen nejdříve roku 1858.

³³ Pečlivá příprava paměťové schránky k roku 2017 je dílem technické administrátorky mikulovského děkanství Ing. Hany Tomkové.

podepsaný farářem Mgr. Oldřichem Chocholáčem se proto omezil na stručnou informaci o průběhu stavební opravy a pozdrav i přání všeho dobrého příštím generacím, pro něž snad bude kostel sv. Jana Křtitele představovat místo stejně významné, jakým bylo v minulosti pro naše předky a jakým je nyní pro nás.

Marie Plevová

Discovery in the spire of the Church of St. John the Baptist in Mikulov in 2017

In 2017 there was a general overhaul of the roof of the church of St. John the Baptist in Mikulov. After removing the top parts of the church tower, the time capsule found there was opened. The capsule contained documents from the times when the temple served the needs of the Piarist monastery and the schools it operated, but also from a subsequent period in which it performed purely the function of a parish church. The oldest layer of the depot originated in 1670 – the time of the completion of the construction of the church tower. The others were, in accordance with good tradition, added after every major reconstruction of the temple building. However, those were usually undertaken only when the structural condition of the building was untenable. The first two reconstructions in the years 1800 and 1853 eventually meant that the tower was completely rebuilt. Maintenance was then carried out in shorter intervals – in 1894, 1933 and 1958 – and was limited to solving partial problems. The documents are of a relatively uniform structure – they always inform about the progress of the work done, the names of the personalities currently in the leadership of the state, city and church institutions, especially the Piarists, attempting to describe the most important events and characteristics of their time. The entries themselves are accompanied by the selection of historical coins, World War I souvenirs, as well as small devotional objects and remains of saints. The physical state of all the objects in the capsule was good, so after their documentation they were carefully stored in a new metal case and returned to their place below the top of the spire to hand over their greetings to the next generations. A memorial record of the course of the last tower repair in 2017 was also added so the tradition of more than three centuries was not interrupted.